

Převzetí dluhu a promlčení

Souhlas věřitele s převzetím dluhu není majetkovým právem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 obč. zák. ani právem ze závazkového vztahu ve smyslu ust. § 387 odst. 2 obch. zák., nýbrž jde o právní úkon, projev vůle věřitele, kterým se závazkový vztah zakládá, resp. mění se závazkový vztah původní. Teprve po této změně je možno zkoumat promlčení, nikoliv však ve vztahu k úkonům zakládajícím změnu, nýbrž jen ve vztahu k právům a povinnostem, které tvoří obsah změněného závazkového vztahu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 1737/2009, ze dne 20.7.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně C. - p., s. r. o. zastoupené JUDr. P. P., advokátem, proti žalované L. z., a. s. K., zastoupené JUDr. J. M., advokátem, o zaplacení částky 3,766.500,- Kč s přísl., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 340/95, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. října 2008 č.j. 8 Cmo 329/2008-209, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. října 2008, č. j. 8 Cmo 329/2008-209, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. dubna 2007, č. j. 51 Cm 340/95-189, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 3,766.500,- Kč s 12,9% úrokem z prodlení od 10. 4. 1998 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Šlo o opakované rozhodnutí ve věci, poté co usnesením č.j. 8 Cmo 85/2005-164 ze dne 28. února 2006 zrušil Vrchní soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně č.j. 51 Cm 340/95-138 ze dne 21.června 2004, a to v části I. a IV. výroku rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Vrchní soud došel k závěru, že dne 9. 7. 2002 byla uzavřena smlouva o postoupení pohledávky, již došlo ke změně v osobě věřitele z původního věřitele, S., a. s. na věřitele současného, C. - p., s. r. o. Původním věřitelem pohledávky byl udělen souhlas s převzetím dluhu žalovanou ve stejný den, tj. dne 9.7.2002. Vrchní soud zavázal soud prvního stupně zabývat se skutečností, zda postoupení pohledávky nepředcházelo písemnému souhlasu s převzetím dluhu žalovanou, neboť bez tohoto zjištění nelze učinit závěr o účinnosti dohody ze dne 21.6.1995 o převzetí dluhu.

Na základě doplněného dokazování, poté, kdy je soud prvního stupně vázán rozhodnutím odvolacího soudu č.j. 4 Cmo 104/99, 4 Cmo 105/99, ze dne 29. června 2001, a zároveň rozhodnutím Vrchního soudu v Praze č.j. 8 Cmo 8/2003-125 ze dne 24. února 2004 a rozhodnutím Vrchního soudu v Praze, č.j. 8 Cmo 85/2005-164, ze dne 28. února 2006 dospěl soud prvního stupně k závěru, že právní úkon učiněný žalovanou dne 21.6.1995 byl Vrchním soudem v Praze kvalifikován jako převzetí dluhu, byť jej žalovaná nazvala jako „Vzájemná výměna závazku vůči věřitelům“. Dle ust. § 531 obč.zák., musí dát věřitel souhlas s převzetím dluhu. Podáním žalobkyně ze dne 17.12.2002 byla soudu předložena listina ze dne 9.7.2002 nazvaná „Souhlas věřitele s převzetím dluhu“, což je v daném případě souhlas původního věřitele. Dluh tímto způsobem přešel řádně na žalovanou. Námitky žalované, že se nejedná o souhlas s převzetím závazků, námitku promlčení, námitku, že předmětný doklad nebyl řádně podepsán ve smyslu zápisu do obchodního rejstříku, posoudil soud prvního stupně jako irrelevantní. Jak žalobkyně sama namítla, oprávnění věřitele dát souhlas k převzetí může být provedeno kdykoliv, není to úkon, který by mohl být promlčen. Právní zástupce žalobkyně k námitce

podpisu neoprávněné osoby uvedl, že ing. J. M. byl v pracovním poměru u původního věřitele - S., a. s., proto měl oprávnění předmětný dokument podepsat. Soud prvního stupně jsa vázán rozhodnutím Vrchního soudu, provedl důkaz výslechem ing. J. M. a zjistil, že byl ředitelem S. a.s. a předmětný souhlas před převzetím dluhu i dohodu o postoupení pohledávky, obojí ze dne 9.7.2002 podepisoval on, listinu „Souhlas s převzetím dluhu“ podepsal před tím, než podepsal smlouvu o postoupení pohledávky. Zároveň soud z plné moci zjistil, že ing. J. M. měl oprávnění tyto listiny podepsat. Totožný závěr soud učinil i z výslechu ing. P. W., bývalého finančního ředitele S. a.s. Na základě dohody ze dne 21.6.1995 a listin ze dne 9.7.2002 - Souhlasu s převzetím dluhu a Smlouvy o postoupení pohledávek, vycházejí z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29.6.2001 a 28. února 2006 soud prvního stupně dospěl k závěru, že tímto způsobem přešel ve smyslu ust. § 531 obč.zák. dluh na subjekt L. z. a.s. K.

Rozsudek soudu prvního stupně napadla žalovaná odvoláním, jemuž odvolací soud ve svém rozsudku ze dne 10. října 2008 č.j. 8 Cmo 329/2008-209 v plném rozsahu vyhověl a rozsudek soudu prvního stupně změnil ve prospěch žalované. Žalovaná vytkla soudu prvního stupně, že přijal nesprávný závěr, na jehož základě odmítl jako nesprávnou jeho námitku promlčení právního úkonu souhlasu původního věřitele s převzetím dluhu. Žalovaná uvedla, že jednostranný právní úkon věřitele podle § 531 odst. 1 obč. zák. nepochybně podléhá režimu podle ust. § 390 obch. zák., jde-li o úkon učiněný v obchodních vztazích. Odkázala na ust. § 390 a 397 obch. zák., podle nichž platí, že právo uskutečnit právní úkon se promlčuje v obecné čtyřleté promlčecí lhůtě, při čemž podle § 391 odst. 2 obch. zák. běží promlčecí lhůta ode dne, kdy právní úkon mohl být učiněn. Možnost učinit právní úkon je přitom nutno posuzovat objektivně. Při takovém posouzení s ohledem na to, že žaloba byla podána před uzavřením dohody o převzetí dluhu a v průběhu řízení se o ní žalobkyně z podání žalované dozvěděla - musela již nejpozději 10.12.1997, kdy navrhla přistoupení původního dlužníka (jako žalované 2) do řízení, vědět o existenci dohody o převzetí dluhu a o tom, že byla uzavřena bez souhlasu věřitele. Poněvadž souhlas byl udělen až 9.7.2002, stalo se tak po uplynutí čtyřleté lhůty, a proto žalovaná námitku promlčení předmětného úkonu oprávněně v řízení uplatňovala a mělo být k ní přihlédnuto.

Odvolací soud se zcela ztotožnil s argumentací žalované a nedal za pravdu názoru soudu prvního stupně. Souhlas podle § 531 odst. 1 obč. zák. byl udělen, jak bylo soudem prvního stupně zjištěno, 9.7.2002. Jde o souhlas s převzetím dluhu žalovanou, dluh převzala dohodou uzavřenou s dlužníkem ze dne 21.6.1995. Promlčení je komplexně pro obchodní vztahy upraveno obchodním zákoníkem a tato právní úprava dopadá i na závazkové vztahy mezi podnikatelskými subjekty, byť takové vztahy pro absenci jejich úpravy v obchodním zákoníku se řídí úpravou občanského zákoníku (§ 1 odst. 2 obch. zák.). Jestliže je třeba posoudit, zda došlo k promlčení práva na právní úkon souhlasu podle § 531 odst. 1 o. z., pak je třeba aplikovat příslušná ustanovení o promlčení obsažená v zákoníku obchodním. Při hledání odpovědi na otázku, kdy skončila 4letá promlčecí lhůta, shledal odvolací soud ze spisu, a to z podání původní žalobkyně a.s. S. ze 14.11.1997 (č.l. 30), že již v tento den věřitel věděl o převzetí závazku dlužníka žalovanou. Při úvaze, kdy poprvé mohl věřitel uskutečnit právní úkon (udělit souhlas s převzetím dluhu) podle § 391 odst. 2 obch. zák., vyšel odvolací soud ze zmíněného zjištění. Vyšel tedy z toho, že se tak mohlo stát nejpozději 14.11.1997, a proto 4letá promlčecí lhůta uplynula nejpozději 14.11.2001. Za této situace pak odvolací soud přijal závěr, že žalovaná námitku promlčení uplatnila právem. V důsledku této oprávněné námitky, k níž je nutno přihlédnout, nelze přiznat účinnost dohodě o převzetí dluhu. Žalovaná se dlužníkem žalobkyně nestala, a proto bylo nadbytečné zabývat se dalšími výhradami žalované vůči dalším závěrům, z nichž soud vyšel. Odvolací soud proto shledal podmínky pro postup podle § 220 o.s.ř., rozsudek změnil a žalobu zamítl.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním opírajíc jeho přípustnost o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a spatřujíc jeho důvodnost v nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.). Namítá, že odvolací soud pochybil již tím, že souhlas věřitele požadovaný

ustanovením § 531 odst. 1 občanského zákoníku považuje za "právo" podléhajícímu režimu promlčení. Dle názoru dovolatelky není v této věci podstatné, zda se jedná o obchodně právní či občanskoprávní vztah. Oba kodexy, pokud upravují problematiku promlčení, vymezují, která práva podléhají promlčení. V případě občanského zákoníku se jedná o ustanovení § 100 odst. 2, podle kterého se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Ustanovení § 387 odst. 2 obchodního zákoníku stanoví, že promlčení podléhají všechna práva závazková. Společné pro oba kodexy je, že právu podléhajícímu promlčení odpovídá povinnost druhého. V důsledku promlčení nárok na splnění povinnosti zaniká. V případě vyslovení souhlasu věřitele s převzetím dluhu tomu tak však není. Protikladem tohoto souhlasu není žádná povinnost a ani nelze dovodit, že svým obsahem jde o nárok majetkového charakteru nebo právní úkon, jež má za následek vznik, změnu nebo zánik právního vztahu. Z hlediska závazkového práva tento souhlas věřitele je výlučně jen zákonnou podmínkou účinnosti ujednání o změně v osobě dlužníka dle smlouvy o převzetí dluhu podle § 531 odst. 1. občanského zákoníku, kterou původní dlužník s nastupujícím dlužníkem uzavírá. Je nesporné, že nově nastupující dlužník může námitku promlčení za splnění dalších podmínek s úspěchem uplatňovat pouze v rámci vztahu, kterým povinnost k zaplacení dluhu byla založena. Jeho povinnost splatit dluh je v daném právním vztahu v protikladu k současně vzniklému právu druhého subjektu (oprávněného) na zaplacení dluhu. Z těchto důvodů na souhlas věřitele s převzetím dluhu se nemůže vztahovat ani ustanovení § 390 obchodního zákoníku. V projednávané věci dochází k právně paradoxní situaci, kdy nově nastupující dlužník, který uzavřel smlouvu o převzetí dluhu vyplývající z obchodní smlouvy, se ve sporu o zaplacení dluhu nebrání námitkou promlčení práva na zaplacení dluhu, ale prostřednictvím námítky promlčení se fakticky snaží v soudním sporu jednak zpochybnit svou pasivní legitimaci a ve svém důsledku zbavit se tak povinnosti dlužníka, kterou smluvně dobrovolně převzal. Nesprávné právní posouzení věci Vrchním soudem v Praze má za následek, že jeho rozsudkem ve věci ze dne 10. října 2008 sp. zn. 8 Cmo 329/2008 byl porušen zákon v ustanoveních § 2, § 3 a § 6 občanského soudního řádu ve vztahu k ustanovením § 100 odst. 1,2 a § 531 odst. 1 občanského zákoníku a ustanovením § 387 odst. 1,2, § 388 odst. 1 a § 390 obchodního zákoníku.

Z tohoto důvodu dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud ČR napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. října 2008 sp. zn. 8 Cmo 329/2008-209 zrušil a věc vrátil tomuto odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen "Nejvyšší soud") jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda je dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písmo a) o. s. ř.

Pokud jde o důvodnost dovolání, naplňují dovolací tvrzení dovolatelky po obsahové stránce dovolací důvod nesprávného právního posouzení.

Podstatou sporu je vymezení právní povahy souhlasu věřitele s převzetím dluhu podle ust. § 531 odst. 1 obč. zák. Převzetím dluhu dochází ke změně závazku v osobě dlužníka, kdy na místo původního dlužníka nastupuje dlužník nový, který uzavřel s původním dlužníkem písemnou smlouvu o tom, že jeho dluh přejímá. K této písemné smlouvě musí být dále poskytnut souhlas věřitele se změnou v osobě dlužníka, kterým je podmíněna účinnost smlouvy dlužníků o převzetí dluhu. Funkcí tohoto souhlasu je ochrana věřitele, neboť by dluh mohl převzít dlužník, jehož osoba a majetkové poměry by mohly znamenat zhoršení právního postavení věřitele, pokud jde o realizaci povinnosti

dlužníka dluh splatit, popř. pokud jde o vymahatelnost zaplacení dluhu. Souhlas je v obecnějším pohledu vyjádřením zásady „pacta sunt servanda“, neboť závazek nelze měnit jen z vůle jedné strany, jestliže by s tím nevyjádřila souhlas i strana druhá, jejíhož právního postavení se změna bezprostředně dotýká.

Pokud by věřitel souhlas neposkytl, nenastaly by právní účinky smlouvy dlužníků o převzetí dluhu a ke změně v osobě dlužníka by nedošlo. Vznikl by jen právní vztah mezi původním a novým dlužníkem na základě postupní smlouvy, věřitel by však s novým dlužníkem v žádném právním vztahu nebyl a oprávněně by mohl vymáhat plnění dluhu po původním dlužníkovi.

Souhlas věřitele s převzetím dluhu novým dlužníkem je tedy jednostranný právní úkon věřitele adresovaný buď původnímu dlužníkovi nebo přejímateli dluhu. Pro tento úkon není předepsána žádná forma, může se uskutečnit písemně, ústně i konkludentním jednáním, věřitel jej může učinit současně s uzavřením postupní smlouvy nebo i dodatečně. Tento projev vůle věřitele způsobuje, že od okamžiku, kdy dojde původnímu dlužníkovi nebo přejímateli dluhu, stává se smlouva o převzetí dluhu účinnou a k plnění dluhu je zavázán nový dlužník, zatímco povinnost původního dlužníka k plnění dluhu zaniká. Souhlas věřitele je tak jednou z nutných součástí složené právní skutečnosti, kterou dochází ke změně závazku v osobě povinného - smlouva původního a nového dlužníka o převzetí dluhu sama o sobě bez souhlasu věřitele nevyvolává, pokud jde o změnu v osobě povinného, žádné právní následky.

Z hlediska promlčení nemá změna v osobě dlužníka vliv na běh promlčecí doby, pokud jde o promlčení povinnosti zaplatit dluh. Novému dlužníkovi se započítává i ta část promlčecí doby, která uplynula předchozímu dlužníkovi.

Z výše uvedeného právního posouzení povahy souhlasu věřitele s převzetím dluhu vyplývá závěr, že tento souhlas není majetkovým právem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 obč. zák. ani právem ze závazkového vztahu ve smyslu ust. § 387 odst. 2 obch. zák., nýbrž jde o právní úkon, projev vůle věřitele, kterým se závazkový vztah zakládá, resp. mění se závazkový vztah původní. Teprve po této změně je možno zkoumat promlčení, nikoliv však ve vztahu k úkonům zakládajícím změnu, nýbrž jen ve vztahu k právům a povinnostem, které tvoří obsah změněného závazkového vztahu. Jinak vyjádřeno, žalovaná se nemůže dovolávat promlčení ve vztahu k právu věřitele poskytnout nebo neposkytnout souhlas s převzetím dluhu, neboť toto právo netvoří obsah závazkového vztahu mezi věřitelem a původním dlužníkem, nýbrž jde o součást složené právní skutečnosti, jejímž účinkem se přenáší povinnost zaplatit dluh na nového dlužníka. Původní i nový dlužník mohou vznést námitku promlčení jen ke své povinnosti zaplatit dluh, tuto námitku však nemohou uplatnit ve vztahu k souhlasu věřitele, neboť nejde o jeho právo či povinnost, které by náležely do obsahu vztahu k dlužníkovi (ať již původnímu nebo novému), nýbrž jen o jednu ze skutečností, které tento vztah mění. Jako taková nemůže tato právní skutečnost podléhat promlčení.

Obdobné závěry platí i ve vztahu k ust. § 390 obch. zák. Toto ustanovení nedopadá na projevy vůle, jimiž se zakládají, mění nebo ruší právní vztahy, ale výlučně na práva, která tvoří obsah právního vztahu a která mohou být vykonána jednostranným projevem vůle oprávněné osoby vůči osobě povinné (např. právo odstoupit od smlouvy). Právo uskutečnit právní úkon je třeba odlišovat od možnosti takový úkon uskutečnit (např. podat návrh na uzavření smlouvy nebo jako v posuzovaném případě vyslovit souhlas se změnou dlužníka). Tato možnost není právem, které by podléhalo promlčení.

Jestliže odvolací soud vyhověl námitce promlčení žalované vztahující se k právu věřitele dát souhlas k převzetí dluhu, nevzal v úvahu povahu tohoto souhlasu ani jeho význam pro změnu závazku v subjektu povinného. Ve svém právním názoru nijak nepřihlédl k tomu, že je nutno rozlišovat mezi právními skutečnostmi, které vedou ke vzniku, změně nebo zániku právního vztahu, a tímto vztahem

samotným. Nelze směřovat oprávnění vlastním projevem vůle způsobit změnu závazku a povinnost plnit dluh, která je obsahem tohoto závazku.

Nelze proto než dospět k názoru, že odvolací soud právně pochybil při aplikaci ustanovení § 387 odst. 2 obchodního zákoníku a ust. § 531 odst. 1 občanského zákoníku a že byl naplněn dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první o. s. ř.), napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 , část věty za středníkem, o. s. ř.) a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)